

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Leto XXV, Štev. 19 (821)

T R S T - 28. novembra 1973

50 lir

VARČEVANJE

KPI kritizira vladne ukrepe za zmanjšanje porabe bencina in elektrike ter zahteva, naj o tem vprašanju razpravlja parlament

Vlada je uvedla varčevanje. Sprejela je vrsto ukrepov, ki naj zmanjšajo potrošnjo bencina in elektrike. Prepovedala je kroženje zasebnih avtomobilov ob nedeljah in praznikih. Odredila je zaporo bencinskih črpalk ob sobotah, in, seveda, tudi ob nedeljah. Določila je tudi hitrost vožnje avtomobilov. Na navadnih cestah smejo voziti največ 100 km. na uro, na avtocestah pa 120 km. na uro. Televizijski program bo skrajšan. Oddaje se bodo zaključile ob 22,45. Filmske in gledališke predstave se bodo morale končati ob 23. uri, javni lokali bodo smeli biti odprti samo do 24. ure. Občinske uprave bodo morale poskrbeti za 40% zmanjšanje razsvetljave, trgovci pa bodo morali ugasniti javne napise.

Toda istočasno z navedenimi ukrepi je vlada odredila tudi podražitev bencina na 200 lir liter.

Kaj bodo prinesli vsi ti ukrepi? Ali je res, da je ta način varčevanja najprimernejši? Ali res ni bilo druge izbire za izhod iz sedanje krize?

Povsem jasno je, da bodo restrikcije povzročile velik zastoj, zmedo v javnem življenju; povzročile bodo tudi nadaljnje dviganje cen in razne druge neugodnosti. Podražitev bencina in plinskega olja sta zelo zgovoren dokaz. Prizadeta bosta zlasti turizem in kmetijstvo.

Vodstvo KPI je razpravljalo o položaju, ki je nastal ter podčrtalo, da so vladni ukrepi neustrezni ter da sedaj prihajajo na dan posledice

več desetletij zgrešene politike Krščanske demokracije in njenih zaveznikov. Petrolejska kriza terja organski načrt za energijo, boj proti potratu in pretiranemu potrošništvu ter zahteva spremembo načina razvoja življenja v državi. Toda sedanje ukrepe je vlada sprejela brez vsake povezave z organskim načrtom boja proti parazitstvu, proti manevrom petrolejskih družb. Povsem nesprejemljiva je podražitev bencina in plinskega olja. Prav ta podražitev predstavlja napad na kupno moč ljudskih množic.

Vodstvo KP nasprotuje ukrepu, ki prepoveduje kroženje zasebnih avtomobilov ob nedeljah in praznikih tudi zaradi tega, ker bosta s tem zelo oškodovana turizem in kmetijstvo, po drugi strani pa bo ta ukrep prizadel prav tiste, ki imajo samo en prosti dan na teden.

O vseh teh pereših vprašanjih bi moral razpravljati parlament. Zato je vodstvo partije naročilo svojim noslancem in senatorjem, naj predložijo zadevne resolucije v obeh veiah parlamenta.

Tudi sindikati menijo, da bodo vladni ukrepi škodljivo vplivali na gospodarski razvoj, na raven zaposlitve ter da bodo imeli resne posledice tudi na področju cen. Sindikati pozivajo vlado, naj se zaveže za stvarno politiko socialnih reform in za dejansko politiko gospodarske in socialne preobrazbe države. O teh vprašanjih, tako ugotavljajo tudi sindikati, se je vlada doslej izogibala pogovora.

Mednarodna konferenca o manjšinah

Prejšnjo soboto se je v Sesljanu zaključil pripravljalni sestanek za mednarodno konferenco o manjšinah, ki bo v Trstu prihodnjega maja.

Pobuda za konferenco je izšla iz resolucije tržaškega pokrajinskega sveta z dne 1. aprila 1971, potem ko je svetovalska skupina KPI ponovno zahtevala rešitev vprašanj slovenske narodnostne manjšine.

Po mnenju tržaške pokrajinske uprave in njenega predsednika dr. Zanettija naj bi rešitev vprašanj slovenske narodnostne manjšine, slonela na znanstveni osnovi. Tako osnovo naj bi zagotovili priznani strokovnjaki iz raznih dežel, ki so se kakor koli že ukvarjali z vprašanji manjšin. Ti strokovnjaki so bili povabljeni k sodelovanju in vključeni tudi v pripravljalni odbor.

Na ta način se je delokrog konference zelo razširil in je postal celo nejasen. Konferenca, ki bi se, po našem mnenju, morala spoprijeti z vprašanji slovenske manjšine, postaja konferenca o manjšinah na splošno. Toda beseda «manjšina» je pojmovno zelo razsežna in se uporablja ne samo za tradicionalne narodnostne manjšine, temveč tudi za politične, verske, družbene in druge manjšine.

Jasno je, da razprava, ki nastane iz tako različnih zornih kotov lahko zaide v abstraktnost in posploševanje. To, kar smo predvidevali, se je v neki meri zgodilo že na samem začetku sestanka.

Nejasnost izbaja iz dejstva, da bo konferenca v Trstu, konferenca o manjšinah, ki pa naj bi imela v ospredju vprašanje etnične manjšine, in to slovenske, ker je pobudo dala tržaška narodnostno mešana, pokrajina. Negotovost pri izvedenih, razen pri jugoslovanskih, pa izbaja iz tega, ker ne razumejo kaj se prav za prav zahteva od njih in na katera vprašanja naj bi dali svoj znanstveni odgovor.

Na koncu so se na pripravljalnem sestanku zavedli, da se mora razprava omejiti vsaj na narodnostne

BORIS ISKRA

(Nadaljevanje na 2. strani)

Mednarodna konferenca o manjšinah

(Nadaljevanje s 1. strani)

manjšine. To bo torej snov majske konference.

Stališče komunistične partije je bilo in je jasno tako v političnem kakor v znanstvenem pogledu. Komunistična partija se bori za globalno rešitev vprašanj slovenske manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini in od tod izbaja tudi resolucija tržaškega pokrajinskega sveta, hkrati pa poudarja, da je vprašanje katere koli manjšine, in predvsem slovenske narodnostne manjšine, vprašanje demokracije, torej politično vprašanje doslednega izvajanja določil ustave italijanske republike.

Kateri koli znanstveni doprinos je dobrodošel, toda ta mora biti tudi stvaren. In prav glede stvarnosti v manjšinskih vprašanjih bi lahko imele politične sile v Italiji in v naši deželi veliko prednost, ko bi se le hotele posluževati predlogov in informativnega gradiva, ki ga manjšina sama pripravlja.

Slovenska manjšina ni nek čuden, arheološki, nemi pojav, ki naj bi ga znanstveno proučevali in analizirali pod povečevalnim steklom, temveč živ organizem, ki je v svoji večini zaveden in politično zelo napreden. Kdor hoče proučevati vprašanja slovenske manjšine mora najprej poznati to, kar manjšina o sebi pove. Najprej je treba poslušati in uresničiti zahteve, ki jih manjšina sama postavlja.

B. I.

Prispevki za tisk

Ob vpisu naročnine je Mirc Stranj prispeval za sklad Dela 7.000 lir. Pepi Ota iz Boljunca je prispeval 5.000 lir.

Tovariš Alojz Milič je ob 51. obletnici vstopa v Komunistično partijo daroval 2.000 lir za «Delo» in 2.000 lir za «l'Unità».

Namesto cvetja na grob pokojne Antonije Vaclik darujeta Riko in Cena Malalan 3.000 lir za časopis «Delo».

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Tovarišu Milkoviču čestitamo k pomembni obletnici.

POJASNILNO - S prispevkom za naš list (objavljen dne 26.10. t.l.) so svojci pokojnega tovariša Antona Senica iz Boljunca počastili spomin pokojnega družinskega prijatelja tovariša Josipa Kuret iz Boljunca. Uredništvu je bila sporočena netačna informacija. Prosimo za razumevanje.

Onemogočiti manevre petrolejskih mogotcev!

Znano je, da se zaloge petroleja krčijo, da se podzemski viri manjšajo. Zato nekateri proizvajalci omejujejo pridobivanje količine surovin. Vojni spopad na Bližnjem vzhodu je omejevanje še bolj pospešil. Zato se pred vsem svetom postavlja nujnost iskanja novih energetskih virov. Še zlasti se to vprašanje postavlja pred Italijo.

Kaj je predlagala KPI?

Predlagala je, naj se preuredi struktura razdeljevalne mreže naftnih derivatov na tak način, da bo ustrezala socialnim potrebam, naj se omeji razsipanje in pretirana potrošnja ter parazitstvo.

Kar se tiče pritiska petrolejskih družb in mogotcev gre omeniti, da slednji nočejo zmanjšati profitov in da, obratno, izkoriščajo sedanjo krizo, da bi profite še bolj povečali. Zato drže zaloge nafte v skladiščih in tožijo, da so Arabci cene nafte povišali.

Lastniki petrolejskih čistilnic, (teh je v Italiji mnogo in delajo tudi za tujino) pritiskajo na vlado, da bi jim dovolila še bolj povečati mastne profite. Ta pritisk je namreč mogoč, ker državno podjetje ENI dobavlja samo 22% uvožene nafte (za primerjavo: v Franciji podobno državno podjetje nadzoruje 47%). V ostalem je Italija odvisna kar za 60% od velikih ameriških družb in za 18% od drugih tujih družb.

Družba ENI prečisti samo 10% uvožene nafte, zato je Italija prisiljena dopustiti zasebnim družbam, da pričistijo ostalih 90%. V takih okoliščinah so možne vsakovrstne špekulacije. Zasebne čistilnice so si pridobile (proti «mastni» kompenzaciji!) podporo nekaterih političnih sil, predvsem Krščanske demokracije.

Skratka: lastniki petrolejskih čistilnic izkoriščajo čistilnice in skladišča, povzročajo okuženje zraka in vode, uresničujejo velike profite, povrh vsega pa v kritičnih časih petrolejske derivate izvažajo v tujino namesto da bi jih dali na razpolago domačemu trgu ter tako zadostili domačin potrebam. Da bo slika jasnejša gre omeniti, da Ita-

lija uvaža 120 milijonov ton nafte, dočim njena notranja potrošnja ne presega 85 milijonov ton letno.

KPI je predlagala, naj bi državna ustanova ENI imela pglavitno vlogo pri dobavljanju nafte predvsem iz Bližnjega vzhoda, Afrike in Sovjetske zveze. Z deželami omenjenih področij naj bi povečala izmenjave (v zameno za nafto naj bi v tiste države izvažala stroje in druge izdelke). Morala bi tudi v večji meri izkoriščati naravne pline ter pospešiti zadevni sporazum s Sovjetsko zvezo. Plinovod iz Sovjetske zveze naj bi začel obratovati prihodnjega februarja, zajamčil pa naj bi pridobitev šest milijonov kubičnih metrov surovine letno. Italija bi morala skleniti zadevne sporazume tudi z drugimi državami in to po vzgledu sporazumov, ki jih je pred nedavnim (po dolgem odlašanju) sklenila ENI z Iranom in Alžirijo.

Seveda, vedno v zvezi z energetskimi viri, bi bilo treba upoštevati tudi možnost gradnje jedrskih central sporazumno z drugimi evropskimi državami, pospešiti raziskave na domačih tleh ter izkoristiti vse druge možnosti pridobivanja energetskih virov.

Toda nujno je potrebno, da se preprečijo najrazličnejši manevri petrolejskih mogotcev. Ustaviti bi treba izvažanje naftnih derivatov v tujino vse dotlej, dokler ne bodo krite potrebe na domačem trgu. Začeti je treba pogajanja v okviru Evropske skupnosti z okrepitev skupnega nastopa proti zlorabam petrolejskih družb. Zasebne čistilnice, ki niso spoštovale obveze o skladnih zalogah petrolejskih derivatov, se pravi zagotovitev zaloge za 75 dni (upoštevajo datum 15 oktobra 1973), bi morali podržaviti in torej vključiti v družbo ENI, tiste družbe pa, ki so zaloge prodale tujini bi morale odgovarjati po zakonskih predpisih. Ustaviti bi morali tudi dovoljenja za gradnjo novih čistilnic oziroma preprečiti njihov graditev dokler ne stopi v veljavo nov splošen načrt o preureditvi petrolejske industrije.

Tržaški občinski svet životari, v palači Diana pa razpravljajo...

“Preverjanje” odnosov med demokristjani in njihovimi zavezniki

Skoraj vsak dan beremo časopisne vesti o tem, da poteka v palači «Diana» (sedežu pokrajinskega vodstva Krščanske demokracije) preverjanje med levosredinskimi strankami, ali, politično točneje, «preverjanje» odnosov med demokristjani in njihovimi manjšimi zavezniki.

Komunisti smo večkrat izrazili mnenje, da bi bilo treba politične spremembe v liniji javnih uprav debatirati na sejah zainteresiranih voljenih organov, v tem primeru tržaškega občinskega sveta, ne pa med tajništvu dela strank, ki sestavljajo večinsko koalicijo. To pa tudi zato, ker menimo, da niso samo te stranke poklicane upravljati tržaško občino. Tudi opozicija (kolikokrat je njeno mnenje merodajno dokazuje prav «impasse» v katerem se leva sredina motovili zaradi zgrešenega načrta o hitrih cestah, ali rastoče nasprotovanje, tudi v okviru same koalicije, demokristjanskim apetitom po «naftnem kristianski» v Trstu) lahko odločilno vpliva, v demokratičnem režimu, na smernice dela.

Tudi tokrat ni bilo tako. Zaradi težav, predvsem pa zaradi «preverjanja» v sami Krščanski demokraciji, kjer je prišlo do ostrega zasuka v politični smeri, so se voditelji levosredinskih strank sestali mesec kasneje od predvidenega. Septembra bi morali «preverjanje» zaključiti, pa se tedaj niti začelo ni. Sedaj, ki je november že pri koncu, razprave v palači Diana še trajajo. Medtem pa čaka gora dela v občinskem svetu, ki životari ob razpravah o manjših in nepomembnih vprašanjih.

Zaostritev integralističnih stališč

Po informacijah, s katerimi razpolagamo, je trenutni položaj v posameznih strankah levosredinske koalicije sledeč.

KRŠČANSKA DEMOKRACIJA. Po zamenjavi političnega vodstva in izvolitvi novega tajništva, v kate-

rem so — poleg dosežanih hegemonov, morotejcev, tudi desničarji Fanfanijeve in drugih struj — je ta stranka zaostrila svoja integralistična stališča in teži po tem, da bi si, čedalje v večji meri, podredila zaveznike. Tako se celo dogaja, da gredo pomembni politični sklepi mimo, če že ne čez glavo, političnih zaveznikov, socialistov, socialdemokratov in Slov. skupnosti. Še posebej nas zanima odnos do slovenske manjšine. Komunisti smo večkrat trdili, da je prav odnos do Slovencev «preizkusni kamen» naprednosti in demokratičnosti v našem mestu. Ljudstvo, mladina in starejši, so že zdavnaj dokazali, da zvestno stojte daleč pred političnimi voditelji, ko sprejemajo zahteve slovenske narodne skupnosti kot nekaj povsem naravnega.

V Krščanski demokraciji je drugače, kljub večkrat ponovljenim frazam o «mirnem sožitju» je čutiti težnjo, da se stanje «zamrzne». Redke koncesije (drobtinice) pa so pripravljena «prodati» za težek denar. Ne kot pravice, torej, temveč v logiki političnega barantanja, za popuščanje v političnih odnosih, na idejnem polju, pri razdelitvi oblasti. Tešnja stranke da bi si — preko tega popuščanja zaveznikov, za redke koncesije — ustvarila položaje v okviru slovenske narodne skupnosti, ni več tajnost, ne v gledališču, ne v šolstvu, ne v javnih uravah ali občilih. Čemu to? Verjetno zato, da bi lahko politično pogojevala nadaljnje nastope Slovencev, pa čeprav le z zaviranjem pobud.

Na politično-programski ravni ni pripravljena popustiti bogvekaj, vsaj na načelnih postavkah ne. Tako čakamo Slovenci na uresničitev dvojezičnih krajevnih napisov in slovenske toponomastike, na ureditev vrste šolskih vprašanj (gradnja novih šol, vrtecev itd.). Nasprotno, ustvarja se vtis, da hoče Krščanska demokracija s pobudami, ki so izrazito asimilacijske, ustvariti Slovincem (tudi med svojimi zavezniki) neugoden položaj. Kajti ta-

ko bi bili prisiljeni boriti se za izgubljene pozicije, ne pa za načelne rešitve.

Primeri, kot je bila sestava komisije za celodnevni pouk, ko so demokristjani vsilili prisotnost fašista in liberalca v komisiji, nasuli vanjo svojih predstavnikov (med katerimi kar mrgoli zastopnikov smernih struj), Slovincem pa samo po težkem spopadu s KPI priznala pravico do dveh šolnikov, ali bitka za ureditev prevajalske službe na občini — so verjetno najzgovornejši.

Socialiste močno bremeni spor v lastnih vrstah

SOCIALISTIČNA STRANKA. V okviru «preverjanja» nastopa PSI iz položaja druge najmočnejše stranke koalicije, čeprav jo močno bremeni spor v lastnih vrstah. Zadnji primeri (izstop predstavnikov manjšinske struje iz vodstvenih organov) so dovolj zgovorni, vsaj v enaki meri kot z mrzlično naglico sklicani sestanki po vaseh, kjer so slovenski zastopniki PSI (pokrajinski odbornik Volk, občinski odbornik Hreščak) ter podpredsednik deželnga sveta Pittoni navezali stik z lastno bazo in ji prikazali svoja stališča. Občutek pa ostaja, da skušajo tovariši socialisti na teh sestankih okrepiti svojo vlogo v koaliciji, kar pa spravlja vse vprašanje v okvir razmerja sil. Verjetno mora biti vsakomur jasno, da je brez moči komunistov in demokratičnih odnosov med naprednimi silami težko doseči karkoli pomembnega, posebno še, ko gre za vprašanja Slovencev in socialnih storitev za okoliške predele mesta in Krasa.

Primer konzult in brezobzirnega napada demokristjanov nanje, tudi tam, kjer imajo socialisti odločilno vlogo, je verjetno za vse zgovoren primer, da je samo s širjenjem in

poglobitvijo demokratičnega sodelovanja, z enotnostjo med ljudmi, mogoče doseči kaj pozitivnega.

SOCIALNI DEMOKRATI, REPUBLIKANCI. Še vedno boj za razdelitev oblasti, ob spoznanju, da je Krščanska demokracija pripravljena le malo.

SLOV. SKUPNOST. Večkrat poniažana (primer svetoivanske konzulte, ki je prava izzivalna klofuta SSL), ob očividnem napadu demokristjanov na pozicije Slovencev, ne zna (ali noče) najti alternative svojemu podrejenemu položaju. Kljub besedam o samostojnih nastopih, prevečkrat zgolj simboličnega pomena, ostaja dejstvo, da tudi med njenimi vrstami ni vse jasno. Antek terčon objavlja v «Novem listu» članke, iz katerih izhaja dvoje: v levosredinski koaliciji nismo prejeli tega, kar smo želeli in, kot posledica tega razmišljanja, spoznanje, da so možne politične alternative, mimo leve sredine. Če to velja, predvsem, za Nabrežino, ni dvoma, da mora «komunistično vprašanje», se pravi temeljna dilema odnosa s KPI, prodreti tudi v sam vrh te skupine. Tudi nekatere poteze demokristjanov, ki si v katoliškem delu SSL ustvarjajo več pozicij (z včlanjevanjem), kažejo, da stoji SSL pred resno krizo.

Zaključak? Prihodnji tedni nam bodo pokazali, kakšno pot ubira levosredinska koalicija v Trstu. Ni bil moj namen prikazati «uradnih» stališč partije, ki bo o tem še razpravljala, pač pa nanizati nekaj osebnih razmišljanj.

st. s.

Dvojna proslava v Doberdolu

V Doberdolu so letos izredno slovesno proslavili obletnico Oktobrske revolucije. Proslava je bila združena s 30-letnico ustanovitve prve komunistične celice v tej vasi.

Tovariš Jože Jarc je opisali nastanek in razvoj komunistične organizacije v doberdolski občini. Spomnil se je tovarišev, ki so za časa fašizma sodelovali v organizaciji «Rdeča pomoč». Kot je znano, je ta organizacija podpirala tovariše, ki so bili v zaporih, v konfinaciji ali v izgnanstvu. Doberdolska komunistična celica je pred tridesetimi leti organizirala oborožen protifašistični odpor in široko razvejano mrežo aktivistov osvobodilnega gibanja.

Na doberdolski proslavi sta govorila tudi prof. Venko Devetak in deželni svetovalec Fulvio Bergomas. Nastopila sta pevska zbor Jezero iz Doberdola in Kras iz Dola - Poljan.

Načrt o hitrih cestah je treba spremeniti!

Komunisti v deželnem svetu proti predlogu tržaškega občinskega odbora

Načrt za hitre ceste, ki ga je izdelal tržaški občinski odbor in ga dal v odobritev tržaškemu občinskemu svetu, je sprožil val pomislekov in ostrih kritik. Nasprotovanje je še bolj povečal tudi način, po katerem je bil omenjeni načrt izdelan, odobren ter predložen deželnemu odboru v odobritev.

Deželna uprava bi morala razpravljati o tem načrtu. Proučiti bi ga morala ne samo zaradi formalnosti. Upoštevati bi morala stališče političnih sil, sindikalnih organizacij, krajevnih ustanov, temeljnih demokratičnih organizmov in strokovnjakov.

Ta načrt je treba temeljito preučiti, saj gre za zelo pomembna vprašanja, ki spadajo v okvir celotne urbanistične ureditve na Tržaškem in v deželi sploh. Pravilno bi treba upoštevati vprašanja industrije, pristaniške dejavnosti in trgovine, pa tudi interese Krasa ter negativne posledice, ki jih novo cestno omrežje utegne imeti pri nadaljnjem razvoju dežele.

Obstoječi načrt za hitre ceste med drugim, predvideva neustrezne cestne povezave med pristaniškimi področji Trsta. Uresničitev tega načrta, takšnega kot je danes, bi povzročila povišanje tarif za storitve, razen tega pa bi škodovala okolju, povzročila nepopravljivo škodo nekaterim gosto obljudenim mestnim četrtim in tudi otroški bolnišnici «Burlo Garafolo».

Ta načrt je treba predelati. Ugoditi je treba upravičenim zahtevam po odgovarjajočih cestnih povezavah. Pri tem je treba upoštevati tudi perspektive nadaljnega razvoja pristaniških, trgovinskih in proizvodnih dejavnosti Trsta.

O načrtu za hitre ceste in o številnih vprašanjih, ki so z jim tesno povezana, je obširno razpravljala tudi komunistična skupina v deželnem svetu. Po izčrpnih razpravi je naslovila predsedniku deželnega odbora interpelacijo, v kateri ga vprašuje, ali namerava upoštevati

z dokazi podkrepljene kritike, ki so jih v tržaškem občinskem svetu izrekli svetovalci leve opozicije pa tudi enotna stališča prizadetih krajevnih svetov, krajevnih javnih ustanov, ustanove bolnišnice «Burlo Garafolo», sindikalne organizacije in posebni enotni odbori, ki so zbrali na resoluciji, ki zahteva revizijo načrta o hitrih cestah, več kot 8.000 podpisov.

Komunistična skupina v deželnem svetu nadalje vprašuje predsednika deželnega odbora, ali se namerava posvetovati o tem vprašanju z deželnim odborom za urbanistiko. Pri tem poudarjajo, da bi treba upoštevati tudi nevarnosti okušenja zraka in oškodovanja okolja. Deželno odborništvo za načrtovanje in proračun bi moralo seznaniti javnost o svojem mnenju.

Končno, deželni svetovalci KPI vprašujejo predsednika deželnega odbora če namerava vzeti v poštev predloge, ki so jih svojčas postavili komunisti v tržaškem občinskem svetu. Kot je znano, so te predloge, ki so bili kasneje sicer nekoliko spremenjeni, osvojile tudi nekatere politične skupine, ki pripadajo večinski koaliciji.

Enotni nastop proti obstoječemu načrtu za hitre ceste je potrdil, da je stališče komunistov pravilno.

Deželni odbor bi moral upoštevati ljudsko voljo, zavrniti sedanji načrt ter sprejeti predloge, ki odgovarjajo zahtevam preureditve mreže hitrih cest in potrebam ljudstva.

V soboto, 1. decembra 1973 ob 18. uri bo v dvorani «Zanon» v Ulici Cavedalis v Vidmu internacionalistična manifestacija solidarnosti z narodi Vietnama, Čila, Španije in Grčije. Govorili bodo: Luis Badila iz Čila, Angela Grimau (vdova Julijana Grimau) iz Španije, Ana Palamà iz Grčije. Manifestacijo pa bosta vodila Vittorio Vidali in tajnik deželnega komiteja KPI Antonino Cuffaro.

Odkritje prevratniške skupine

V genovski skupini so delovali predstavniki MSI Si bodo sodniki upali dregniti v sršenovo gnezdo?

Kritični gledalci, ki ne pogoltnjejo aprioristično vseh informacij, ki jim jih nudi televizijski dnevnik, so v soboto 10. novembra kar obnemeli spricho dokaj obširnega in izčrpnega poročila o aretaciji prevratniške skupine, ki je imela glavni štab v Ortonovu pri La Spezii. V mrežo preiskovalcev sta padli tokrat tudi dve «veliki ribi»: zdravnik iz La Spezie Giampaolo Porta Casucci in načelnik genovske pokrajinske misovske svetovalske skupine odvetnik Giampaolo De Marchi. Obtožba: združevanje v zločinske namene, obnavljanje razpuščene fašistične stranke, ustanavljanje oboroženih prevratniških skupin, atentat na državno varnost. Štiri obtožbe, za katere kazenski zakonik predvideva do 30 let zaporne kazni.

«Bomba» je počila nekaj dni pozneje, ko je prišla na dan «proskripcijska lista». Gre za seznam 1.617 imen političnih mož, bivših partizanov, umetnikov in industrijcev, ki so jih fašisti obsodili na smrt. Obsodbe bi izvedli na dan državnega udara, ki je bil predviden za konec letošnjega leta, ali za začetek prihodnjega. Med najvidnejšimi obsojenci so sedanjí predsednik vlade Mariano Rumor, predsednik PSI Pietro Nenni, skoraj vsi komunistični in socialistični poslanci, notranji minister Paolo Emilio Taviani, predsednik družbe Fiat Gianni Agnelli in drugi.

Ironija usode: fašistom je odklenkalo v nedeljo 28. oktobra, na dan 51. obletnice pohoda na Rim. Prevratniški načrt je odkril kvestor v La Spezii Pietro De Longis po desetih dneh preiskave. 18. oktobra so namreč agenti aretirali v Viareggiu dva pristaša fašistične tolpe, Sandra Rampazza in Sandra Sedono, s pravcatim arzenalom v avtu. Od teh dveh so se nato dokopali do De Marchija in Porte Casuccija in nato še do Eugenia Rizzata iz Padove in Cavallara iz Verone.

Med zasliševanji je prvi popustil Porta Casucci, ki se je kmalu prelevil v odličnega sodelavca. Zdrdral je imena pajdašev, pričal o naklepih prevratniške skupine, poročal o dosedanem delovanju. Ostali so ubrali drugo obrambno pot: povedali so sodniku ime in priimek, naslov in obnemeli. S tem so si zaslužili tudi hvaležnost uradnih krogov MSI, ki so jim priskrbeli branilce.

Porta Casucci se je moral zadovoljiti z brezplačnim odvetnikom, ki mu ga je dodelilo sodišče.

Odkritje genovske prevratniške skupine, v kateri so delovali vidni misovski prvaki, je postavilo MSI z rameni ob zid (od leta 1946 so preiskovalci odkrili kar 36 podobnih prevratniških skupin). Ligurski misovski deželni svetovalec Orlandini je bil prisiljen izjaviti: «Na žalost so nekateri naši pristaši tako naivni, da se pustijo vplesti v podobne afere». Padovski preiskovalci pa so prepričani, da je pri vsej zadevi naivnost imela le majhno vlogo. V afero so vpletene cele nekatere krajevne sekcije MSI, kot na primer sekcija neke vasi v bližini Trevisa, od koder so pošiljali grozilna pisma s podpisom «I giustizieri d'Italia», ki so pred časom kar preplavila državo.

Salojski vojščaki

Največje število pristašev pa prevratniške skupine, kot so «I giustizieri d'Italia» «Gersi», «La Rosa dei venti», «Diciottesima legione» in druge novačijo med bivšimi vojaki salojske republike in mladimi kriminalci, ki so fanatično vsrkali njihove ideje.

Razdeljeni v dve skupini (Zveza in Federacija borcev italijanske socialne republike) bivši republikini štejejo okrog pet tisoč članov, imajo sedeže v vseh večjih mestih, zelo tesne stike z MSI in predstavljajo najbolj bojevito in nostalgično fašistično skupino. «Heroj» je «črni princ» Junio Valerio Borghese, cilj prevzeti oblast s silo, mit nasilje, za katerega se navdušujejo, čeprav jim je čas že izpil dober del življenjskih moči.

Za časa Michelinijevega «fašizma v copatah» so bili dokaj zapostavljeni. Na površje so prišli šele z Almirantem, čeprav si skuša misovski tajnik sedaj ustvariti vsaj videz legalitarne stranke. Prav za časa Almirantejevega vodstva so bivi vojščaki salojske republike postavili na noge s pomočjo mladih sil podtalno prevratniško strukturo, ki naj bi pomagala fašizmu do oblasti. Ura naj bi počila 8. decembra 1970. Vodstvo prevratniškega rovarjenja naj bi prevzel, po obtožbah sodstva, Junio Valerio Borghese. Ko je bilo že

vse pripravljene pa se je v mehanizmu nekaj zataknilo in «črni princ» je moral odsloviti svojih 500 vojščakov, ki so se zbrali v rimski telovadnici v Ulici Eleanna. O slovesu je «Bilten federacije borcev RSI» zapisal takole: «Borghese je v zadnjem trenutku sporočil, da ni bilo mogoče izvesti državnega udara in da bo ura napočila 19. marca.

Kmalu nato so nastale organizacije kot so «Gersi», «I giustizieri d'Italia» in podobna zalega, ki so maja 1971 razdelili v Padovi prvi letak, s katerim so napovedovali odločen boj «kameleonom razpadajoče demokracije». S prvim grozilnim pismom pa so «počastili» treviškega preiskovalnega sodnika Giancarla Stiza, ki je prišel na sled Fredi in Venturi, sodnika, ki je drago plačal svoj pogum in zvestobo ustavi.

Stari nostalgiki

Vprašanje, ki si ga postavljajo vsi, ob vsakem odkritju nove fašistične prevratniške celice, ali lahko armada starih nostalgikov zruši italijansko demokracijo in se polasti oblasti? Se jim lahko posreči «golpe» po čilskem ali grškem zgledu? Po mnenju padovskih preiskovalcev je morebiten uspeh tako zasnovanega udara odvisen od stikov, ki so jih navezali z nekaterimi posebnimi oddelki vojske in z nekaterimi odseki državnega aparata. Giampaolo Pansa pa je na listu «Corriere della Sera» v tej zvezi zapisal: «Taki mazači postanejo nevarni le v primeru, da jih zna kdo izkoristiti».

In tako pridemo do ključnega vprašanja, na katerega preiskava še ni dala odgovora: Kdo so mandatari? Kdo za kulisami vodi in izkrišča prevratniško delovanje starih nostalgikov in mladih fanatikov? Kdo ima korist od ustvarjanja napetosti v državi?

«Smo na dobri poti, trdi v tej zvezi, padovski državni pravdnik dr. Fais, in upamo, da bomo v kratkem pojasnili marsikatero skrivnostno zadevo». Sodstvo se torej nadeja naravnost senzacionalnega razpleta preiskave, ki bi pomenil izriti enkrat za vselej fašistični plevel z italijanskih tal. V koliko pa je to mogoče?

Ne pozabimo v tej zvezi, da je bivši načelnik političnega oddelka kvesture v Padovi dr. Molino odkril del zajetnega dosjeja, ki so ga preiskovalci zabletili zdravniku Porti Casucciju, že leta 1971 med preiskavo na domu Rizzata. Funkcionar je preslikal dokumen-

te in jih vrnil fašističnemu kolovodji, s sodniki pa ni črnil besedice o odkritem gradivu. Posnetke je spravil v predal in poslal o zadevi poročilo notranjemu ministrstvu, ki tudi ni bilo mnenja, da bi morda kazalo izročiti gradivo sodnikom. Dosje je odkril pred nekaj dnevi v prašnem predalu novi načelnik političnega oddelka kvesture v Padovi dr. Salomone in ga izročil dr. Faisu. Kako, da je šele v teh dneh pobrskal po predalih svojega prednika?

Ne pozabimo tudi na »proskripcijsko listo«, ki so jo sestavili ligurski prevratniki. V tej zvezi vam predlagam majhen test. Poskusite zapisati imena vseh prijateljev, znancev, sorodnikov, političnih mož, intelektualcev, časnikaarjev, bivših borcev itd. Iz seznama črtajte tiste, ki so vašega političnega prepričanja, ali ki vam vsaj niso tako nevarni. Boste videli, da ni tako lahko sestaviti seznama dolgega 1.617 imen obogatenege z vsemi osebnimi podatki in s kraji, kjer bi najbolje uspel atentat nanje. Od kod torej »proskripcijska lista«? Zanimivo bi bilo ugotoviti, kam so zginili sezname politično nezaupljivih ljudi, ki jih je sestavil bivši SIFAR pod vodstvom generala De Lorenza in ki bi jih pristojni organi morali, na ukaz parlamenta, uničiti.

Ne pozabimo tudi preiskave o pokolu v milanski Kmečki banki na Trgu Fontana in drugih atentatov iz leta 1969, ki so premaknili os političnega življenja na desno. Premik, ki je dosegel višek z Andreottijevo desnoredinsko vlado, je bil poražen šele po ostrem boju vseh demokratičnih sil s komunisti na čelu. Kljub vestnosti je prišel preiskovalni sodnik D'Ambrosio le do srednjih kadrov, kot sta Freda in Ventura. Ko je meril nekoliko više in je dal aretirati časnikaarja in danes misovskega poslanca Pina Rautija, se je moral umakniti, sicer bi preiskava že od začetka nasledla na sipino. Kdo je imel takrat korist od premika na desno? Ista roka, ki je oborožila Fredo in Ventura, ki je dala povod za gonjo proti anarhistom, ki je oborožila Nica Azzija in je dala fašistom bombe, ki so razmesarile pred šestimi meseci agenta Marina, morda ista roka, ki je podtaknila požar v Matteieven stanovanju v rimski četrti Primavalle.

Si bodo sodniki upali dregniti v tako sršenovo gnezdo? Če so mandatarji za sodnike pretrda kost, je skrajni čas, da se tega dela loti parlament, kot je skrajni čas, da se začne parlamentarna preiskava o protizakonitem telefonskem prisluškovanju v Italiji. Kdove, da ne bo spet zasmrdelo po petroleju.

VOJMIR TAVČAR

Po čem je udarila vprega fašizma in imperializma

Noben vojaški udar v zgodovini latinskoameriškega militarizma ni tako vznemiril širokih krogov demokratične javnosti sveta kot vojaško-fašistični udar v Čilu.

Drama čilske revolucije, gonja proti ljudstvu, ki se je opredelilo za demokratično, socialistično pot razvoja in ki si je prizadevalo, da s tradicijami lastnega političnega razvoja izvede velike družbene spremembe, je opozorilo za vse demokratične sile sveta. To je potrdilo več za staro izkustvo, da se imperializem ne odreka najsurovejšim metodam nasilja, kadar so ogroženi njegovi interesi.

Krvavi obračun

Danes ima vsaka globlja družbeno-ekonomska sprememba v kateri koli državi, bolj kot kdaj koli prej, svojo jasno poudarjeno mednarodno dimenzijo, s katero je potrebno računati, ki je ni mogoče zanemariti. To pa med drugim pomeni, da so mednarodni imperializem, napadalnost in povezanost tistih, ki jih je zgodovina obsodila, da odidejo s svetovnega prizorišča, dejavniki, ki se posredno in včasih tudi neposredno vpleta v družbena dogajanja različnih držav.

Fašistična skrajna desnica že več kot dva meseca »čisti« čilsko družbo idej demokratične družbeno-ekonomske preobrazbe in socializma. Nezaslišano nasilja nad ljudmi, uničevanje premoženja, kulturnih in zgodovinskih tradicij — to so sredstva vladanja vojaške diktature Toda kljub vsemu ji še ni uspelo, da bi končala svoj krvavi obračun, uvedla »red« in ustvarila pogoje za tako imenovano »obnovo« Čila brez svobode in demokracije.

Fašistična zarota

Ko govorimo o tistem, kar se je dogodilo v Čilu, ko razlagamo vojaško-fašistično zaroto, ki so jo organizirale reakcionarne sile iz države in tujine, zlasti ko želimo napraviti sklepe iz čilenskih izkušenj pri gradnji nenasilne, parlamentarne poti v socializem, ne smemo izgubljati izpred oči preprostega dejstva: s fašističnim udarom, ki ga je izvedla vojska in pripravljala imperializem, niso nasilno zrušili samo socialističnih sil, ki so bile v organih izvršne oblasti v okviru buržoaznega par-

lamentarnega sistema, marveč so uničili tudi tiste delne oblike demokracije, ki so bile mogoče pod starim sistemom.

Čilenske revolucije torej niso zastavili zato, ker se je razvijala po mirni, nenasilni, parlamentarni poti. Iz njenih izkušenj ni treba delati splošnega, teoretičnega sklepa o nemožnosti, da se tudi v samem buržoaznem sistemu parlamentarne demokracije izvedejo nekatere družbeno-ekonomske spremembe, pač v odvisnosti od razmerja med razrednimi in političnimi silami. V Čilu so revolucijo napadli zato, ker je resnično bila revolucija in je pomenila začetek procesa za spremembo družbenih odnosov. Imperializem je s fašističnim udarom odvzel čilskemu ljudstvu vsako, tudi meščansko svobodo, onemogočil uporabo tudi tistih pridobitev, ki so del predsocialistične zgodovinske evolucije v Čilu, za katero se je v določenih zgodovinskih pogojih bojeval tudi delavski razred.

Zakaj so napadli

Z vojnim udarom so dali očiten ton fašistični revanšisti, ki so v kongresu grozili z »novo Džakarto«, iz podzemlja pa z ubojem Allendeja. Teh niso nikoli odstranili iz političnega življenja države. Razen tega ne smemo pozabiti, da so poskušali v Čilu nacionalsocialisti pod Gonzalesom von Mareson izvesti fašistični udar že 5. septembra 1957. leta, se pravi pred zmago ljudske fronte. Res je, da se je ta udar končal neslavno, vendar pa s tem niso bile uničene agresivne ambicije fašistov. Znano je, da so te ambicije podpirali fašistični emigranti iz Evrope po drugi svetovni vojni in da je njihova želja po maščevanju spričo poraza prišla do veljave tudi v ustanovitvi organizacije »Domovina in svoboda« v Čilu. Od začetka tega leta do vojaškega udara je ta organizacija delovala v ilegali, njeni pristaši pa, kot vse kaže, tvorijo danes udarno silo pokola prebivalstva.

Tudi primer Čila več kot jasno omogoča sklep, da kadarkoli meščanske, buržoazne tako imenovane demokratične sile preidejo v napad na socialistične, revolucionarne sile in gibanja, samo na videz delajo za neke svoje samostojne interese, ker dejansko delajo v interesu reakcije skrajne desnice.

Uporne Mačkolje

Ob 30 - letnici požiga vasi

V.

V noči med 29. in 30. julijem 1944 so številne jetnike, med katerimi sta bili tudi Ema in Vilma Tul iz Mačkolj, prepeljali na tržaško železniško postajo. Ravno isto noč so italijanski partizani minirali železniško progo nekje v Karniji in za nekaj ur prekinili promet. Jetnike so zaprli v skladišča silosa, ki stoji zraven tržaške železniške postaje, kjer so ostali do naslednjega poznega jutra, ko so jih stlačili v živinske vagone in odpeljali...

Končno je vlak prispel na cilj. Bilo je ponoči. Kraj, kjer se je ustavil, je bil močno razsvetljen. Jetniki so menili, da se nahajajo pred velikim industrijskim središčem, toda ko so izstopili so spoznali kruto stvarnost. Bili so v Auschwitzu...

Prvo noč so jetniki «prespali» na glem cementu. Ves naslednji dan so morali ostati popolnoma goli. Na roko so jim vtisnili številko. Končala se je človekova osebnost, postali so navadne številke...

«Nepopisno je, pravi Ema Tul, kar smo doživele v taborišču».

Za hip se ustavi. Ne more govoriti. Razumljivo. Čez nekaj časa nadaljuje:

«Nekega jutra je bil alarm. Dve tovarišici, ena je bila Italijanka in ena Poljakinja, sta zaspali ter zamudili apel. Zaradi tega ju je paznik hudo pretepel, nakar pa jima je ukazal, naj po vseh štirih sledita njegovemu psu. Ves dan sta morali klečati na tleh, ki so bila posuta z ostrim gramozom».

Vilma Tul je v taborišču hudo zbolela. Napadel jo je tifus. Več časa je bila v karanteni. Po prestani bolezni, ki jo je hudo izčrpala, se je vrnila na delo. Hotela sem ji pomagati. Zaradi tega me je nacistična paznica močno udarila, zvečer pa me je v baraki službujoči nacist hudo pretepel.

Žalitive so bile takorekoč na dnevnem redu. Pri zdravniškem pregledu, četudi samo zaradi grla, so se morale jetnice sleči do golega ter ure in ure čakati pred ambulanto, kjer so jih zasramovali nacistični pohlepneži. Dekleta so pogostoma pozivali, naj se vdajo oficirjem. Ker so pozive odklanjale, so jih sami izbirali...

Nekega dne sta dve ruski deportiranki skušali pobegniti. Nacisti so ju s pomočju policijskih psov ujeli. Eno izmed njiju so privezali k vratom, kjer je ostala ves dan v svarilo drugim».

Zadnje dni septembra 1944 so Emo

Tul skupaj z nekaterimi drugimi poslali v podružnico Mathausna, Hürtemberg. Dvanajst ur na dan je morala delati v tovarni municije. Vilmo Tul pa so premestili v Ravensbrück.

«Življenje v Hürtembergu, tako nadaljuje tov, Ema Tul, je potekalo približno tako kot v Auschwitzu. Povsod električna bodeča žica, policijski psi, kruto obnašanje paznic, žalitive, zasramovanje...»

Na božični večer leta 1944 nas je prebudil alarm. Neki prijateljici načelnice taborišča je uspelo pobegniti iz taborišča. Zaradi tega je načelnica dobesedno pobesnela in kaznovala vso skupino.

Za velikonoč 1945 ni bilo nič bolje. Le upi so bili večji, saj je bilo slišati bobnenje topov na ruski fronti. Poveljnica bloka nas je opozorila, naj bomo pripravljene. Naslednji dan so nas odgnali v Mathausen. Civilno prebivalstvo je Hürtemberg že zapustilo. Vse je

zletelo v zrak. Nemci so ob odhodu vse uničili.

Trinajst dni smo pešali ter porivali pred seboj vozove, na katerih je bila naložena prtljaga nacistov.

V jarkih ob cesti so ležala trupla številnih ujetnikov, ki so jih nacisti postrelili...».

Ema Tul je prispela v Mathausen dne 15. aprila 1945 in tam je končno dočkala svobodo...

Vilma Tul je v Ravensbrücku doživela nadaljnje grozote. Rane, ki jih je zadobila med mučenjem, se niso zacelile. Zelo je oslabela in ni mogla delati. Zato so jo dodelili skupini, ki je čakala na usmritev v krematoriju. Toda neka paznica jo je potisnila v delovno skupino in to jo je rešilo.

Vilma je dočkala svobodo v taborišču Heipmeritz blizu češke meje.

Od ostalih petih vaščanov iz Mačkolj, ki so bili odpeljani v Nemčijo, se je vrnil samo Vincenc Tul; Metod Slavec, Lovrenc Šurm, Karlo in Just Smotlak so zgoreli v nacističnih krematorijih.

Zapis JELKA GERBEC

P.s. Prihodnjič bomo objavili zapis posvečen spominu tovariša Antona Smotlaka. S tem bo zaključena vrsta člankov z naslovom «Uporne Mačkolje».

Uredništvo

Ladja prijateljstva

Dne 17. t.m. je bila v Genovi izredno pomembna manifestacija solidarnosti z vietnamskim ljudstvom. Iz tamkajšnjega pristanišča je odplula tritisočtonska ladja «Australe», ki pelje v Demokratično republiko Vietnam raznovrstno blago, stroje in druge potrebščine, namenjene za obnovo od vojne opustošene dežele.

Ladjo so pristaniški delavci iz Geneve natovarjali več kot en mesec. Že to potrjuje, da gre za veliko pošiljko. Naj povemo še to, da je bil med pristaniškimi delavci tudi tovariš Giordano Prašelj iz Kontovela.

Ladja «Australe» pelje med drugim tudi ribiške mreže, ki so bile kupljene s prispevki, ki jih je zbral tržaški odbor solidarnosti z Vietnamom. Prispevke so dale razne organizacije, med njimi tudi organizacija tržaških pristaniških delavcev in Tržaški partizanski pevski zbor, ki je izkupiček svojega prvega koncerta v Kulturnem domu, 2. junija t.l., namenil za obnovo Vietnamera.

Rekli smo že, da je bila na dan odhoda ladje solidarnosti pomembna manifestacija v Genovi. Že v jutranjih urah so se v palači konzorcija pristaniške ustanove zbrali predstavniki številnih

krajevnih ustanov, predstavniki političnih strank in organizacije in pokrajinskih odborov solidarnosti z Vietnamom. Tu je bilo srečanje s predstavnikom poslaništva Demokratične republike Vietnamera.

Popoldne je ošla na Trgu XXII. oktobra množična manifestacija, na kateri so govorili: predstavnik KPI, tov. Giancarlo Pajetta, predstavnik PSI, Riccardo Lombardi, predstavnik DC, Danilo Morini in zastopnik vietnamskega poslaništva v Rimu, Tieng.

Manifestacije v Genovi se je udeležilo tudi odposlanstvo tržaškega odbora za Vietnam. V odposlanstvu je bila tajnica Jelka Gerbec, ki je zastopala tudi Tržaški partizanski pevski zbor, prisotna sta bila tudi dva mlada pristaniška delavca, Furio Angelini in Vilko Bankovič iz Loga.

Z odhodom ladje prijateljstva v Vietnam se seveda ne zaključuje akcija solidarnosti z vietnamskim ljudstvom. Nadaljuje se boj za dokončno ustavitve vojne, za prenehanje bombardiranja vietnamskih mest in vasi, za ustavitve pobijanja ljudi, ki ga še vedno nadaljujejo rablji Van Thieuja, lutke ameriških agresorjev.

Kri študentov in delavcev je pordečila atenske ulice

Atene, 17. novembra 1973; kri atenskih študentov in delavcev je pordečila atenske ulice; kri atenskih študentov je kot mogočen val odplazila krinko s Papadopulisovega obraza; videz demokracije v Grčiji je splahnel v eni noči in režim polkovnikov je bil prisiljen razgaliti svojo naravo nasilja in krvave represije.

V sedmem letu grške «revolucije» je moral polkovniški režim spet poslati na ulice tanke in padalce, s katerimi je pred sedmimi leti zrušil majavo grško demokracijo. Še več: tokrat so vojaki segli po orožju in v krvi zatrli junaški odpor študentov in delavcev. Doslej se je Papadopulos lahko ponasjal, da ni prelivaval krvi, ko je prevzemal oblast, da ni tekla kri 21. aprila 1967, ko je z državnim udarom prevzel oblast, da ni tekla niti na dan neuspelega protitudara kralja Konstantina ter da ni tekla niti pred nekaj meseci, ko se je skušala upreti mornarica. Res je, da je kri političnih preganjancev pordečila temnice atenskega policijskega zapora, a pregled večine evropske in svetovne javnosti ni mogel ali ni hotel prodreti skozi debele in vlažne stane mučilnic atenskih polkovnikov. Tokrat je tekla kri: enajst študentov (po uradnih podatkih, po neuradnih naj bi bilo žrtev mnogo več!) je obležalo mrtvih pod streli policije in vojakov, na desetine je bilo ranjenih, na stotine aretiranih. Tako kot so že poskusili Pinochet in čilski golpisti, bodo tudi Papadopulos in njegovi pajdaši spoznali kako usodna bodo za njihovo družino trupla umorjenih.

Atenski politehnik je bil v teh dneh presenetljivo podoben santiaškemu, v katerem je padlo 150 študentov v brezupnem uporu proti fašizmu in mračnjaštvu. Vsakih dvajset metrov en tank, vsaka dva metra policist ali vojak z naperjeno brzostrelko (orožje pakta NATO! Op. uredn.).

Val protifašističnega gneva in zahtev po svobodi, ki so ga sprožili mladinci, je zajel tudi druge družbene sloje: delavce, trgovce, zdravnike, odvetnike. Na čelu upora pa so bili mladi. Med enajstimi padlimi sta dva fanta bila stara sele šestnajst let in dekle sedemnajst let. Na dan puča so bili stari deset oziroma enajst let. Sedaj, ko so umrli, ne bodo mogli več povedati, kaj so hoteli. Poznali so le gorile in so dali življenje, da bi jih zapodili. To so hoteli.

Zato je Papadopulosov režim tisto noč umrl. Ker nima za seboj mladih, ker je v šestih letih diktature sprožil v mladini le sovražna čustava. Z orožjem in silo se je režim obdržal na nogah, a pod blešččo zunanostjo je trhel.

S svojim uporom so atenski študentje in delavci preprečili Papadopuloso naklepe. Grški monokrat se je nekaj let zavzemal, da bi si ustalil videz demokratičnega režima. Pomilostil je nekatere nasprotnike, obljubil volitve, dovolil nekaterim beguncem, da so se vrnili v domovino. Ti ukrepi so bili nujni, da bi rešil svojega zaveznika ZDA in pakt NATO, kjer so se pojavile sile, ki so zahtevale ukinitve pomoči fašističnemu režimu. Grčija nujno potrebuje to pomoč spričo poraznega gospodarskega stanja in drseče inflacije. Dolgoletna prizadevanja v tem smislu so se razblinila kar čez noč. Od plavil jih je val krvi, v kateri so polkovniki zatrli upor.

Z nasilnim nastopom je Papadopulos dokazal tudi vso svojo slabost, kot je poudaril čilski predsednik Allende, preden so ga pokosile svinčenke golpistov, je tisti, ki mora seči po nasilju, v bistvu šibak. Sovražnika mora streti z orožjem, ker nima ideološke moči, da bi pobil nasprotnikove ideale. Prav zaradi te intimne slabosti je bila Papadopulosa reakcija tako srdita, saj so mu uporniki kar čez noč prekrizali vse načrte.

S svojim junaškim uporom so grški študentje dosegli dva pomembna rezultata: odprli so oči tistim, ki so bili v dobri veri pripravljeni sodelovati z režimom in sprožili notranje kontradikcije v režimu samem, ki se krha v boju za oblast med raznimi veljaki. In še nekaj je pomembnega: neustrahšenost, ki so jo študentje in delavci pokazali pred naperjenimi puškami fašistov. Dan po pokolu na univerzi so se delavci in študentje vrnili pred univerzo in pohajkovali pred tanki ne meneč se za surove udarce s pendreki in puškinimi kopiti, ki so jih dobivali od policije. Ko je neki italijanski novinar vprašal bradatega dolgolasca, ki je izzivalno pohajkoval pred zasledeno univerzo: «Zakaj jih izzivate in se pustite pretepati?», mu je ta odvrnil: «Če ljudstvo pokaže, da se ne boji, je tiranom odklenalo. Gre le za vprašanje časa».

V. T.

PREMIERA SSG V GORICI

Stalno slovensko gledališče v Trstu, Slovenska prosvetna zveza v Gorici in Zveza slovenske katoliške prosvete v Gorici v sodelovanju z Ustanovo za kulturne in umetniške prireditve EMAC v Gorici priredijo v četrtek, 29. novembra 1973 ob 20,30 v gledališču «Giuseppe Verdi» v Gorici prvo gledališko predstavo v letošnji sezoni. Na sporedu je komedija A. P. Čehova «Češnjev vrt» (Abonma red A (mesto in okolica in red A-mladinski).

Kaplan Martin Čedermac na odru SSG v Trstu

V petek, 23. t.m. je bila v Kulturnem domu v Trstu druga letošnja premiera Stalnega slovenskega gledališča. Tržaški gledališki ansambel se je predstavil s Kaplanom Martinom Čedermacom, ki ga je po romanu Franceta Bevka za oder priredil Boris Grabnar. Predstavo je režiral Mario Uršič.

Premierska prireditev je bila združena s počastitvijo 40-letnice umetniškega delovanja Staneta Raztresena. Slavljencu so čestitali številni ljubitelji gledališča, razne kulturne organizacije in ustanove in njegovi poklicni tovariši.

Slavljenca so se hvaležno spomnile tudi amaterske družine, katerim je v vseh letih svojega delovanja pomagal pri delu. Srečanje v Kulturnem domu je potrdilo, kako slovenska javnost ceni zaslužnega gledališkega umetnika.

Tudi Delo čestita Stanetu Raztresenu ob njegovem pomembnem slavlju ter izraža željo, da bi še mnogo mnogo let črsto nadaljeval svoje ple. neno poslanstvo!

Stoletnica repentabske šole

V soboto, 1. decembra ob 17. uri bo repentabska osnovna šola slovesno proslavila 100-letnico svoje ustanovitve. Ob tej priložnosti bo šola poimenovana po pesniku Alojzu Gradniku.

SOŽALJE

Družini Pavlič iz Boršta, ki je tako hudo prizadeta zaradi prerane smrti sina Zorana, izrekamo najgloblje sožalje.
Uredniški odbor Dela

DELO

glasilo KPI za slov. narod. manjšino
Direktor Marija Bernetič
Ureja uredniški odbor
odgovorni urednik:
Anton Mirko Kapelj
Uredništvo in uprava: Trst, Ul. Capitolina, 3 - telef. 744-046 - 744-047
Dopisništvo v Gorici: Ul. Locchi, 2
Letna naročnina 1.000 lir
Poštni tekoči račun: Tst 11/7000
Tisk: Tiskarna Riva, Trst, Ul. Torrebianca 12.